HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

17 aprilie 2008 *

În cauza C-456/06,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Bundesgerichtshof (Germania), prin Decizia din 5 octombrie 2006, primită de Curte la 16 noiembrie 2006, în procedura

Peek & Cloppenburg KG

împotriva

Cassina SpA,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, domnul G. Arestis, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii E. Juhász și J. Malenovský (raportor), judecători,

* Limba de procedură: germana.

avocat general: doamna E. Sharpston,
grefier: domnul M.-A. Gaudissart, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 15 noiembrie 2007,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Peek & Cloppenburg KG, de A. Auler, Rechtsanwalt;

— pentru Cassina SpA, de A. Bock, Rechtsanwalt;

— pentru guvernul polonez, de doamna E. Ośniecką-Tamecką, în calitate de agent;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnii H. Krämer și W. Wils, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 17 ianuarie 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Peek & Cloppenburg KG (denumit în continuare „Peek & Cloppenburg"), pe de o parte, și societatea Cassina SpA (denumită în continuare „Cassina"), pe de altă parte, referitor la punerea la dispoziția publicului și expunerea de mobilă care, potrivit Cassina, aduce atingere dreptului său de distribuire exclusivă.

Cadrul juridic

Reglementarea internațională

3 Tratatul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI) privind drepturile de autor (denumit în continuare „TDA") și Tratatul OMPI privind interpretările și execuțiile și fonogramele (denumit în continuare „TIEF"), adoptate la Geneva la 20 decembrie 1996, au fost aprobate în numele Comunității Europene prin Decizia 2000/78/CE a Consiliului din 16 martie 2000 (JO L 89, p. 6, Ediție specială, 11/vol. 20, p. 212).

4 Articolul 6 din TDA, intitulat „Dreptul de distribuire”, prevede:

„(1) Autorii operelor literare și artistice se bucură de dreptul exclusiv de a autoriza punerea la dispoziția publicului a originalului și a copiilor operelor lor prin vânzare sau prin alt tip de transfer de proprietate.

(2) Nicio dispoziție din prezentul tratat nu aduce atingere libertății pe care o au părțile contractante de a determina eventualele condiții în care epuizarea dreptului prevăzut la alineatul (1) se aplică după prima vânzare sau după o altă operațiune de transfer de proprietate a originalului sau a unei copii a operei, efectuate cu autorizarea autorului.”

5 Articolul 8 din TIEF, intitulat „Dreptul de distribuire”, conferă artiștilor interpreți sau executanți dreptul exclusiv de a autoriza punerea la dispoziția publicului a originalului și a copiilor interpretărilor sau execuțiilor lor fixate pe fonograme prin vânzare sau prin orice alt transfer de proprietate.

6 Articolul 12 din TIEF prevede un drept similar în favoarea producătorilor de fonograme.

Reglementarea comunitară

7 Considerentele (9)-(11), (15) și (28) ale Directivei 2001/29 prevăd:

„(9) Orice armonizare a dreptului de autor și a drepturilor conexe trebuie să aibă la bază un nivel ridicat de protecție, deoarece aceste drepturi sunt esențiale pentru creația intelectuală. Protecția lor contribuie la menținerea și dezvoltarea creativității în interesul autorilor, artiștilor interpreți sau executanți, producătorilor, consumatorilor, culturii, industriei și publicului larg. […]

(10) Autorii sau artiștii interpreți sau executanți trebuie să primească o remunerație adecvată pentru utilizarea operelor lor, pentru a-și putea continua munca creativă și artistică, la fel ca și producătorii, pentru a putea finanța această muncă. […]

(11) Un sistem eficient și riguros de protecție a dreptului de autor și a drepturilor conexe este unul dintre principalele instrumente care garantează creativității și producției culturale europene obținerea resurselor necesare și păstrarea autonomiei și demnității creatorilor și artiștilor interpreți sau executanți.

[…]

(15) Conferința diplomatică ce a avut loc în decembrie 1996, sub auspiciile Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI), a condus la adoptarea a două noi tratate, [TDA] și [TIEP] […]. Prezenta directivă servește la aplicarea unora dintre noile obligații internaționale.

[…]

(28) În temeiul prezentei directive, protecția dreptului de autor include dreptul exclusiv de a controla distribuția unei opere încorporate într-un bun corporal. Prima vânzare a originalului unei opere sau a unor copii ale acesteia în cadrul Comunității de către titularul dreptului de autor sau cu consimțământul acestuia epuizează dreptul de a controla revânzarea acestuia în cadrul Comunității. […]"

8 Articolul 4 din această directivă, intitulat „Dreptul de distribuire", prevede:

„(1) Statele membre prevăd dreptul exclusiv al autorului de a autoriza sau de a interzice orice formă de distribuire către public, prin vânzare sau prin altă modalitate, a originalului operei sau a copiilor acestuia.

(2) Dreptul de distribuire a originalului sau a copiilor operei nu se epuizează în cadrul Comunității, exceptând cazul în care prima vânzare sau primul altfel de transfer al proprietății asupra obiectului în cauză în cadrul Comunității se face de către titularul dreptului sau cu acordul acestuia."

9 Potrivit articolului 1 alineatele (1) și (2) din Directiva 92/100/CEE a Consiliului din 19 noiembrie 1992 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale (JO L 346, p. 61, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 120):

„(1) Conform dispozițiilor din prezentul capitol, statele membre prevăd, sub rezerva articolului 5, dreptul de a autoriza sau de a interzice închirierea și împrumutul operelor originale și al copiilor protejate prin dreptul de autor […]

(2) În sensul prezentei directive, «închiriere» înseamnă punerea la dispoziție în vederea utilizării, pentru o perioadă limitată și pentru obținerea unui avantaj economic sau comercial direct sau indirect."

10 Conform articolului 9 alineatul (1) din Directiva 92/100, „[s]tatele membre prevăd [pentru artiștii interpreți sau executanți, producătorii de fonograme, producătorii primelor fixări de filme, organismele de radiodifuziune și televiziune] dreptul exclusiv de punere la dispoziția publicului [a acestor obiecte protejate], inclusiv a copiilor acestora, prin vânzare sau prin altă modalitate, denumit în continuare «drept de distribuire»".

11 Directiva 92/100 a fost abrogată prin Directiva 2006/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale (JO L 376, p. 28, Ediție specială, 17/vol. 3, p. 14). Aceasta din urmă reia în termeni asemănători dispozițiile din Directiva 92/100 menționate mai sus.

Reglementarea națională

12 Articolul 15 alineatul (1) din Legea privind dreptul de autor (Urheberrechtsgesetz) din 9 septembrie 1965 (BGBl. 1965 I, p. 1273) prevede:

„Autorul deține dreptul exclusiv de a exploata în formă materială opera sa. Acest drept presupune în special:

[…],

dreptul de distribuire (articolul 17),

[…]”

13 Articolul 17 alineatul (1) din această lege prevede:

„Dreptul de distribuire este dreptul de a pune la dispoziția publicului sau de a comercializa originalul sau copiile operei.”

Acțiunea principală și întrebările preliminare

14 Cassina fabrică mobilă tapisată. Colecția sa cuprinde piese de mobilier confecționate după creațiile lui Charles-Édouard Jeanneret, numit Le Corbusier. Printre acestea se

numără fotoliile și canapelele din seria LC 2 și LC 3, precum și sistemul de masă LC 10-P. Cassina a încheiat un acord de licență pentru fabricarea și comercializarea acestor mobile.

15 Peek & Cloppenburg administrează pe tot teritoriul Germaniei magazine de confecții de damă și de bărbați. Aceasta a organizat într-unul din magazinele sale un spațiu de odihnă pentru clienți, cu fotolii și canapele din seriile LC 2 și LC 3 și cu o masă joasă din sistemul de masă LC 10-P. Peek & Cloppenburg a amplasat într-o vitrină a filialei sale un fotoliu din seria LC 2, în scop decorativ. Aceste piese de mobilier nu provin de la Cassina, ci au fost produse fără consimțământul acesteia din urmă de o întreprindere din Bologna (Italia). Potrivit instanței de trimitere, aceste piese de mobilier nu beneficiau în momentul respectiv de nicio protecție a dreptului de autor în statul membru în care fuseseră fabricate.

16 Considerând că Peek & Cloppenburg aducea astfel atingere drepturilor sale, Cassina a introdus o acțiune împotriva acesteia la Landgericht Frankfurt, solicitând obligarea pârâtei să se abțină de la aceste practici și să îi furnizeze reclamantei informații, în special cu privire la canalele de distribuție a pieselor de mobilier respective. În plus, Cassina a solicitat obligarea pârâtei la plata de daune interese.

17 Dat fiind că Landgericht Frankfurt a admis cererea societății Cassina, iar instanța de apel a confirmat în esență hotărârea pronunțată în primă instanță, Peek & Cloppenburg a formulat recurs („Revision”) la Bundesgerichtshof.

18 Această instanță arată că, întrucât societatea Cassina deține un drept de distribuire exclusiv în sensul articolului 17 din Legea privind dreptul de autor din 9 septembrie 1965, decizia pe care o va pronunța depinde de problema dacă practicile societății Peek & Cloppenburg menționate mai sus au adus atingere acestui drept.

19 Potrivit instanței de trimitere, distribuirea presupune, în mod normal, ca originalul unei opere sau copiile acesteia să fie transferate din spațiul intern al întreprinderii către public printr-un transfer al proprietății sau al posesiei. Transferul proprietății numai pentru o perioadă limitată ar putea fi suficient în această privință. Cu toate acestea, s-ar pune problema dacă trebuie să se considere distribuire către public, printr-o altă modalitate decât prin vânzare, în sensul articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2001/29, și practica de a face accesibile publicului reproducerile protejate prin dreptul de autor fără transferul proprietății sau al posesiei acestora și, prin urmare, fără transferul dreptului de a dispune în mod efectiv de ele, aceste reproduceri fiind, cum se întâmplă în acțiunea principală, amplasate în spațiile de comercializare cu simplul scop de a fi utilizate de clientelă.

20 Bundesgerichtshof se întreabă în plus dacă simpla expunere a reproducerii unei opere în vitrina unui magazin, fără punerea la dispoziție a acesteia în scopul utilizării, constituie tot o formă de distribuire către public în sensul dispoziției menționate.

21 Pe de altă parte, potrivit instanței de trimitere, se pune de asemenea problema dacă cerințele privind protecția liberei circulații a mărfurilor stabilite la articolele 28 CE și 30 CE nu restrâng, în circumstanțele din acțiunea principală, exercitarea dreptului de distribuire menționat.

22 În aceste condiții, Bundesgerichtshof a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) a) Trebuie să se considere o formă de distribuire către public printr-o altă modalitate [decât prin vânzare] în sensul articolului 4 alineatul (1) din

Directiva 2001/29 […]a permite unor terți să utilizeze reproducerile operelor protejate prin dreptul de autor, fără ca această cesiune a dreptului de folosire să implice transferul dreptului de a dispune efectiv de reproducerile menționate?

b) Există o distribuire în sensul articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2001/29 și în cazul în care reproducerile unor opere protejate prin dreptul de autor sunt expuse în public, fără să se ofere terților posibilitatea de a utiliza reproducerile respective?

2) În caz afirmativ:

Protecția libertății de circulație a mărfurilor poate să se opună, în cazurile menționate mai sus, exercitării dreptului de distribuire atunci când reproducerile expuse nu beneficiază de nicio protecție a dreptului de autor în statul membru în care acestea sunt produse și puse în circulație?"

Cu privire la cererea de redeschidere a procedurii orale

23 Prin scrisoarea primită de Curte la 7 martie 2008, societatea Cassina a solicitat, în temeiul articolului 61 din Regulamentul de procedură, redeschiderea procedurii orale în urma concluziilor avocatului general. Cassina invocă în special faptul că avocatul general și-a întemeiat concluziile pe mai multe argumente eronate, că nu a ținut seama de toate circumstanțele pertinente ale litigiului. Astfel, Cassina intenționează să furnizeze Curții informații suplimentare.

24 Este important să se amintească în această privință că Statutul Curții și Regulamentul de procedură al acesteia nu prevăd posibilitatea ca părțile să depună observații ca răspuns la concluziile prezentate de avocatul general (a se vedea în special Hotărârea din 30 martie 2006, Emanuel, C-259/04, Rec., p. I-3089, punctul 15).

25 Este adevărat că, din oficiu sau la propunerea avocatului general ori chiar la cererea părților, Curtea poate dispune redeschiderea procedurii orale, în conformitate cu articolul 61 din Regulamentul său de procedură, în cazul în care consideră că nu este suficient lămurită sau că trebuie să soluționeze cauza pe baza unui argument care nu a fost pus în discuția părților (a se vedea Hotărârea din 13 noiembrie 2003, Schilling și Fleck-Schilling, C-209/01, Rec., p. I-13389, punctul 19, precum și Hotărârea din 17 iunie 2004, Recheio — Cash & Carry, C-30/02, Rec., p. I-6051, punctul 12).

26 Cu toate acestea, după ascultarea avocatului general, Curtea consideră că, în speță, dispune de toate elementele necesare pentru a răspunde la întrebările adresate.

27 În consecință, nu este necesar să se dispună redeschiderea procedurii orale.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare literele a) și b)

28 Prin intermediul primei întrebări formulate literele a) și b), instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă noțiunea de distribuire către public, printr-o altă

modalitate decât prin vânzare, a originalului unei opere sau a unei copii a acesteia, în sensul articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2001/29, trebuie interpretată în sensul că aceasta include, pe de o parte, faptul de a acorda publicului posibilitatea de a folosi reproducerile unei opere protejate prin dreptul de autor fără ca transferul dreptului de folosință să implice un transfer de proprietate și, pe de altă parte, expunerea în public a reproducerilor respective fără a acorda posibilitatea de a fi utilizate.

29 Nici articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2001/29 și nicio altă dispoziție din aceasta nu detaliază în mod suficient noțiunea de distribuire către public a unei opere protejate prin dreptul de autor. Aceasta este, în schimb, definită mai clar în cuprinsul TDA și TIEF.

30 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, actele de drept comunitar trebuie interpretate, în măsura posibilului, în lumina dreptului internațional, în special atunci când aceste acte vizează chiar punerea în aplicare a unui acord internațional încheiat de Comunitate (a se vedea în special Hotărârea din 14 iulie 1998, Bettati, C-341/95, Rec., p. I-4355, punctul 20, și Hotărârea din 7 decembrie 2006, SGAE, C-306/05, Rec., p. I-11519, punctul 35).

31 Este cert că, astfel cum rezultă din considerentul (15) al Directivei 2001/29, aceasta din urmă urmărește punerea în aplicare pe plan comunitar a obligațiilor ce revin Comunității în temeiul TDA și TIEF. În aceste condiții, noțiunea de distribuire folosită la articolul 4 alineatul (1) din directiva menționată trebuie interpretată, în măsura posibilului, în lumina definițiilor formulate în aceste tratate.

32 Or, TDA definește la articolul 6 alineatul (1) noțiunea de drept de distribuire recunoscut autorilor operelor literare și artistice ca fiind dreptul exclusiv de a autoriza

punerea la dispoziția publicului a originalului și a copiilor operelor lor prin vânzare sau prin „alt tip de transfer de proprietate”. Pe de altă parte, articolele 8 și 12 din TIEF conțin aceleași definiții ale dreptului de distribuire recunoscut artiștilor interpreți sau executanți și producătorii de fonograme. Astfel, tratatele internaționale relevante asociază noțiunea de distribuire exclusiv celei de transfer de proprietate.

33 Dat fiind că articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2001/29 prevede într-un astfel de context distribuirea „prin vânzare sau prin altă modalitate”, această noțiune trebuie interpretată în conformitate cu tratatele menționate ca fiind o formă de distribuire care trebuie să implice un transfer de proprietate.

34 Se ajunge la această concluzie inclusiv pornind de la interpretarea dispozițiilor respective din TDA și din Directiva 2001/29 în raport cu epuizarea dreptului de distribuire. Aceasta este prevăzută la articolul 6 alineatul (2) din TDA, care o raportează la aceleași acte precum cele menționate la alineatul (1) al aceluiași articol. Astfel, alineatele (1) și (2) ale articolului 6 din TDA formează un întreg, care trebuie interpretat în mod unitar. Or, aceste două dispoziții vizează în mod explicit acte care implică un transfer de proprietate.

35 Alineatele (1) și (2) ale articolului 4 din Directiva 2001/29 urmează aceeași structură ca articolul 6 din TDA și au ca obiect transpunerea acestuia. Or, după modelul articolului 6 alineatul (2) din TDA, articolul 4 alineatul (2) din această directivă prevede epuizarea dreptului de distribuire privind originalul sau copiile unei opere în cazul primei vânzări sau în cazul altui prim transfer de proprietate al acestui obiect. Dat fiind că articolul 4 menționat transpune articolul 6 din TDA și că articolul 4 trebuie interpretat, precum articolul 6 din TDA, în mod unitar, rezultă că sintagma „prin altă modalitate” folosită la alineatul (1) al articolului 4 din Directiva 2001/29 trebuie interpretată în conformitate cu sensul dat la alineatul (2) al acestui articol, și anume că presupune un transfer de proprietate.

36 Din cele de mai sus rezultă că nu se încadrează în domeniul noțiunii de distribuire către public, printr-o altă modalitate decât prin vânzare, a originalului unei opere sau a unei copii a acesteia, în sensul articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2001/29, decât acele acte care implică exclusiv un transfer de proprietate a acestui obiect. Or, potrivit indicațiilor oferite de instanța de trimitere, în mod evident nu este cazul actelor în cauză în acțiunea principală.

37 Trebuie subliniat că, spre deosebire de ceea ce susține Cassina, aceste concluzii nu sunt infirmate de considerentele (9)-(11) ale Directivei 2001/29, potrivit cărora armonizarea drepturilor de autor trebuie să aibă la bază un nivel de protecție ridicat, autorii trebuie să primească o remunerație corespunzătoare pentru utilizarea operelor lor, iar sistemul de protecție a dreptului de autor trebuie să fie eficient și riguros.

38 Într-adevăr, această protecție nu se poate realiza decât în cadrul stabilit de legiuitorul comunitar. Prin urmare, nu este de competența Curții să creeze pentru autori drepturi noi, care nu au fost prevăzute în Directiva 2000/29, și, în consecință, să extindă astfel sensul noțiunii de distribuire a originalului unei opere sau a copiilor acesteia dincolo de sensul avut în vedere de legiuitorul comunitar.

39 Este de competența acestuia din urmă să modifice, dacă este cazul, normele comunitare de protecție a proprietății intelectuale, dacă apreciază că protecția anumitor autori nu este garantată la un nivel suficient de ridicat prin reglementarea în vigoare și că exploatările precum cele în cauză în acțiunea principală necesită autorizarea de către autori.

40 Pentru aceleași motive, nu poate fi admisă argumentarea societății Cassina potrivit căreia noțiunea de distribuire a originalului unei opere sau a unei copii a acesteia trebuie interpretată extensiv, având în vedere faptul că actele materiale în cauză în acțiunea principală sunt criticabile din moment ce titularul dreptului de autor nu a obținut nicio remunerație pentru utilizarea copiilor operei sale, care este protejată de legislația statului membru în care sunt utilizate copiile.

41 Prin urmare, trebuie să se răspundă la prima întrebare că noțiunea de distribuire către public, printr-o altă modalitate decât vânzarea, a originalului unei opere sau a unei copii a acesteia, în sensul articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2001/29/CE, presupune exclusiv un transfer de proprietate a acestui obiect. În consecință, nu pot constitui o astfel de formă de distribuire nici simplul fapt de a acorda publicului posibilitatea de a folosi reproducerile unei opere protejate prin dreptul de autor și nici expunerea în public a reproducerilor menționate, chiar fără a acorda posibilitatea de a fi utilizate.

Cu privire la a doua întrebare

42 Deoarece răspunsul Curții la prima întrebare a fost negativ, nu este necesar să se răspundă la a doua întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

43 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Noțiunea de distribuire către public, printr-o altă modalitate decât vânzarea, a originalului unei opere sau a unei copii a acesteia, în sensul articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională, presupune exclusiv un transfer de proprietate a acestui obiect. În consecință, nu pot constitui o astfel de formă de distribuire nici simplul fapt de a acorda publicului posibilitatea de a folosi reproducerile unei opere protejate prin dreptul de autor și nici expunerea în public a reproducerilor menționate, chiar fără a acorda posibilitatea de a fi utilizate.

Semnături